

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα
«Σπουδές στην Εκπαίδευση»

Δομή - Τμήματα
Μεταπτυχιακών Διπλωματικών
Εργασιών

Πάτρα, 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΞΩΦΥΛΛΟ	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
Λέξεις-κλειδιά	4
ABSTRACT	4
Key-words	4
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	4
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ	5
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΣΧΗΜΑΤΩΝ	5
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ - ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	6
<i>Θεωρητικό πλαίσιο</i>	6
<i>Βιβλιογραφική ανασκόπηση</i>	6
<i>Στόχος- ερευνητικά ερωτήματα – ερευνητικές υποθέσεις</i>	8
ΜΕΘΟΔΟΣ	8
<i>Συμμετέχοντες (Δείγμα)</i>	9
<i>Εργαλεία (ή Υλικό ή Τεχνική Συλλογής Δεδομένων)</i>	9
<i>Ερευνητική διαδικασία</i>	9
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	10
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	12
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	13
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	14
Δήλωση γνησιότητας της εργασίας	14
Παράρτημα 1. Ορισμένα στοιχεία για τη γλωσσική επιμέλεια του κειμένου	15
Παράρτημα 2. Σχήματα και Πίνακες	17
Παράρτημα 3. Αποφυγή της λογοκλοπής	21
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	22

ΔΟΜΗ - ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ¹

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Αναγράφεται ο φορέας (ΕΑΠ), το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών (Σπουδές στην Εκπαίδευση), η Θεματική Ενότητα (π.χ. Εξέλιξη του παιδιού στο κοινωνικό περιβάλλον), ο τίτλος της διπλωματικής εργασίας (ΔΕ), το ονοματεπώνυμο του/της φοιτητή/τριας, το ονοματεπώνυμο του/της επιβλέποντος/ουσας, η πόλη [Πάτρα], έτος υποβολής).

Σημείωση: Ο τίτλος πρέπει να είναι σύντομος (12-15 λέξεις το ανώτερο), σαφής και περιεκτικός, και να δηλώνει στον αναγνώστη το κεντρικό σημείο ενδιαφέροντος της μελέτης και τη σχέση ανάμεσα στις κύριες μεταβλητές ή τα θέματα που εξετάζει η ΔΕ. Αποφεύγονται οι συντομογραφίες, οι ξενικές λέξεις, οι μαθηματικοί τύποι και οι δείκτες.

(3^η σελίδα)

Αναγράφεται ο τίτλος της ΔΕ, το ονοματεπώνυμο του/της φοιτητή/τριας, και το ονοματεπώνυμο των τριών μελών της επιτροπής εξέτασης.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σε νέα σελίδα (Η Περίληψη να ξεκινά πάντα από μονή σελίδα).

Έως 300 λέξεις.

Η περίληψη εκτείνεται σε μια μόνο παράγραφο χωρίς αριστερή εσοχή και έχει ως στόχο να αποδώσει *συνοπτικά* και με *ακρίβεια* το περιεχόμενο της ΔΕ. Στην περίληψη περιλαμβάνονται εν συντομία οι ακόλουθες πληροφορίες: στόχος, μέθοδος, κύρια ευρήματα, προεκτάσεις (ποια είναι η ευρύτερη συνεισφορά) της έρευνας.

Στην περίληψη είναι απαραίτητο να:

- Αποφεύγεται η χρήση βιβλιογραφικών αναφορών.
- Χρησιμοποιείται ενεργητική αντί της παθητικής φωνής. Για παράδειγμα, "οι ερευνητές έδωσαν στους συμμετέχοντες τις παρακάτω οδηγίες..." αντί του "δόθηκαν στους συμμετέχοντες οι παρακάτω

¹ Με βάση τις «προδιαγραφές παράδοσης» των ΔΕ, η μορφοποίηση των σελίδων είναι η ακόλουθη:

Δεξιό περιθώριο: 1,25" ή 3,17 cm • Αριστερό περιθώριο: 1,25" ή 3,17 cm • Επάνω περιθώριο: 1" ή 2,54 cm • Κάτω περιθώριο: 1" ή 2,54 cm • Πλάτος σελίδας: σελίδα Α4 (8,27" ή 21,0 cm) • Ύψος σελίδας: σελίδα Α4 (11,69" ή 29,7 cm).

Η μορφοποίηση του κειμένου θα πρέπει να τηρεί τις ακόλουθες προδιαγραφές:

Διάστιχο: 1,5 • Γραμματοσειρά: Times New Roman ή Trebuchet • Στοιχισμός: Justify

Κωδικοποίηση: Unicode • Μέγεθος γραμματοσειράς: 12 • Παράγραφοι: Η κάθε παράγραφος θα πρέπει να ξεκινά σε νέα γραμμή και να αφήνει την προκαθορισμένη εσοχή ή τουλάχιστον 0,5cm (0,2 in).

	<p>οδηγίες...”.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποιείται παρελθοντικός χρόνος όταν γίνεται αναφορά στη μέθοδο και ενεστώτας όταν παρατίθενται τα αποτελέσματα. • Περιλαμβάνονται οπωσδήποτε στοιχεία περιγραφής/προσδιορισμού του δείγματος της μελέτης. <i>Σημείωση 1:</i> Η περίληψη γράφεται πάντοτε αφού ολοκληρωθεί η εργασία. <i>Σημείωση 2:</i> Τόσο στην Περίληψη όσο και σε όλο το σώμα του κειμένου της εργασίας δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στο επίπεδο της γλωσσικής επιμέλειας (βλ. Παράρτημα 1).
Λέξεις-κλειδιά	<p>Στην ίδια σελίδα με την Περίληψη. Είναι υποχρεωτική η παράθεση έως 6 λέξεων-κλειδιών, οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν για την κατάταξη της εργασίας.</p>
ABSTRACT	<p>Σε νέα σελίδα. (Ξεκινά από μονή σελίδα). Έως 300 λέξεις στην αγγλική γλώσσα. Θα πρέπει να αποδίδει τα ίδια στοιχεία με την ελληνική εκδοχή της. Βεβαιωθείτε, με τη βοήθεια κάποιου που γνωρίζει πολύ καλά την αγγλική γλώσσα, ότι δεν έχει γραμματικά και συντακτικά λάθη.</p>
Key-words	<p>Στην ίδια σελίδα με το Abstract. Ότι ισχύει για τις «λέξεις-κλειδιά» αλλά στην αγγλική γλώσσα.</p>
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	<p>Σε νέα σελίδα. (Ξεκινά από μονή σελίδα). Παρατίθεται πίνακας περιεχομένων μέχρι ενότητες 3^{ου} επιπέδου². Οι ενότητες είναι αριθμημένες. Για κάθε ενότητα αναφέρεται ο αριθμός σελίδας όπου συναντάται στο σώμα του κειμένου. Στα περιεχόμενα εμφανίζονται και τα παραρτήματα. Ο πίνακας περιεχομένων να ξεκινά πάντα από μονή σελίδα. Ο πίνακας περιεχομένων δίνει την πρώτη εικόνα του τι</p>

---

² Με βάση τις “προδιαγραφές παράδοσης” των ΔΕ, η μορφοποίηση των κεφαλίδων πρέπει να γίνεται ως εξής:

I. Για τίτλους κεφαλαίων: Μέγεθος γραμματοσειράς 16, Bold

II. Για τίτλους ενότητων: Μέγεθος γραμματοσειράς 14, Bold

III. Για τίτλους υποενοτήτων 1^{ου} επιπέδου: Μέγεθος γραμματοσειράς 12, Bold

IV. Για τίτλους υποενοτήτων 2^{ου} επιπέδου: Μέγεθος γραμματοσειράς 12, Bold, Italic

---

περιλαμβάνεται στη ΔΕ.

Η διαδικασία κατασκευής «Πίνακα Περιεχομένων», που ενσωματώνεται ως ειδική εντολή στο Word³, μπορεί να ενημερώνει αυτόματα τον Πίνακα, σύμφωνα με τις αλλαγές που ο συγγραφέας κάνει στο περιεχόμενο της εργασίας του.

Σημείωση: όποιες αλλαγές γίνουν στις κεφαλίδες των ενοτήτων ή υποενοτήτων στο κείμενο της ΔΕ θα πρέπει αντιστοίχως να γίνουν και στον Πίνακα Περιεχομένων.

Επίσης, σημειώστε ότι η σελίδα με τα περιεχόμενα δεν αριθμείται.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Σε νέα σελίδα. (Ξεκινά από μονή σελίδα).

Για κάθε πίνακα αναφέρεται ο τίτλος του (π.χ., Πίνακας 1. Τίτλος .... Πίνακας 2. Τίτλος ...) και ο αριθμός σελίδας όπου συναντάται στο σώμα του κειμένου.

Σημείωση: Στο Word μπορείτε να εντοπίσετε την σχετική εντολή για την αυτόματη δημιουργία Ευρετηρίου Πινάκων και Σχημάτων, το οποίο ενημερώνεται αυτόματα, σύμφωνα με τις αλλαγές που γίνονται στο περιεχόμενο της εργασίας.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σε νέα σελίδα. (Ξεκινά από μονή σελίδα).

Για κάθε σχήμα αναφέρεται η λεζάντα του (π.χ., Σχήμα 1. Λεζάντα... Σχήμα 2. Λεζάντα ...) και ο αριθμός σελίδας όπου συναντάται στο σώμα του κειμένου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σε νέα σελίδα.

Γίνονται οι αναφορές σε όσους/ες βοήθησαν/συμμετείχαν/στήριξαν το συγγραφέα και γράφονται ευχαριστίες. Αναπτύσσεται συνήθως σε 1 σελίδα.

Σημείωση: Ο πρόλογος γράφεται συνήθως αφού ολοκληρωθεί η εργασία.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Περιγράφεται σύντομα το γενικό σκεπτικό και πλαίσιο διεξαγωγής της έρευνας: ο βασικός προβληματισμός, οι λόγοι εμπλοκής με το συγκεκριμένο πεδίο και παρουσιάζεται συνοπτικά το περιεχόμενο των κεφαλαίων/ενοτήτων της εργασίας ώστε να μπορέσει ο αναγνώστης να σχηματίσει μια ολοκληρωμένη εικόνα του περιεχομένου της ΔΕ.

---

³ Στο Word η σειρά των εντολών έχει ως εξής: Εισαγωγή → Αναφορά → Ευρετήρια και Πίνακες → Πίνακας Περιεχομένων (ή από τις εντολές «Αναφορές» εντοπίστε τον «Πίνακα Περιεχομένων»). Η σειρά μπορεί να διαφέρει ανάλογα με την εκδοχή (version) του κειμενογράφου.

Σε ορισμένες Θεματικές Ενότητες (π.χ. ΕΚΠ65) ενδεχομένως να ζητηθεί ένα άλλο περιεχόμενο του κειμένου της Εισαγωγής όπως, για παράδειγμα, να παρουσιάζεται σε έκταση 10 περίπου σελίδων η αφορμή για την εκπόνηση της μελέτης, δηλαδή ποιοι ήταν οι λόγοι/συνθήκες που οδήγησαν τον/την φοιτητή/τρια στην επιλογή του συγκεκριμένου θέματος, η μεθοδολογία που υιοθετήθηκε, τα πλέον σημαντικά ευρήματα καθώς και το τι σημαίνουν για το διαπραγματευόμενο θέμα.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ - Σε νέα σελίδα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΉ
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ –
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ
ΣΤΟΧΟΣ

Θεωρητικό πλαίσιο: διαρθρώνεται σε ένα ή περισσότερα κεφάλαια ή κεντρικές ενότητες (συνήθως 2-3). Η κατεύθυνση ανάπτυξής του είναι από το γενικό στο ειδικό. Συνήθως ξεκινά με γενικές τοποθετήσεις που αφορούν την οριοθέτηση του πεδίου της έρευνας και τον εννοιολογικό προσδιορισμό των βασικών όρων που σχετίζονται με το θέμα. Στο κυρίως θεωρητικό πλαίσιο παρουσιάζονται όσα έχουν γραφτεί μέχρι σήμερα, τι έγραψαν άλλοι ερευνητές, όσα στοιχεία υπάρχουν διαθέσιμα για το θέμα ή/και τις επιμέρους πτυχές του (ή έστω, για τα πιο συναφή θέματα). Παρουσιάζονται οι βασικές θεωρητικές απόψεις/προσεγγίσεις που κατευθύνουν την έρευνα και προηγούμενα ερευνητικά ευρήματα και παρατηρήσεις που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με πτυχές του υπό διερεύνηση θέματος, χωρίς όμως να απαιτείται εξαντλητική ανασκόπηση που ξεκινά από πολύ παλιά (*ανασκόπηση της βιβλιογραφίας*).

Ανασκόπηση βιβλιογραφίας: Αναδεικνύεται η σχέση ανάμεσα στην προηγούμενη βιβλιογραφία και την παρούσα έρευνα και, κατόπιν, παρουσιάζεται η συλλογιστική και ο στόχος της έρευνας και διατυπώνεται το συγκεκριμένο ερώτημα ή ερωτήματα, από τα οποία προκύπτουν -όπου χρειάζεται- και οι ερευνητικές υποθέσεις.

Η ανασκόπηση δεν ισοδυναμεί, σε καμία περίπτωση, με την απλή παράθεση αποσπασμάτων (συχνά αυτούσιων, χωρίς καν σωστή βιβλιογραφική αναφορά) που ο/η φοιτητής/τρια έτυχε να εντοπίσει κατά την αναζήτηση και επεξεργασία των πηγών (βιβλία, επιστημονικά περιοδικά, ιστοσελίδες κτλ). Στόχος δεν είναι να καταδειχθεί ότι έγινε χρήση ικανού αριθμού βιβλιογραφικών πηγών, αλλά ότι είναι ικανός/ή να διαχειριστεί τις πηγές που συγκέντρωσε και να παρουσιάσει

με τρόπο κριτικό τις θέσεις άλλων μελετητών ακόμη και εκείνων τις οποίες υιοθετεί στη ΔΕ.

Η επανάληψη μεγάλων τμημάτων της θεωρίας, τα οποία θεωρούνται γνωστά στην επιστημονική κοινότητα, στο πλαίσιο της οποίας εκπονείται η ΔΕ, πρέπει να αποφεύγεται όπως, για παράδειγμα, η παράθεση γενικών θέσεων και δεδομένων της θεωρίας του Piaget, τα οποία είναι γνωστά και μπορούν εύκολα να εντοπιστούν σε κάθε συναφές εγχειρίδιο που αφορά την ανάπτυξη του παιδιού. Θα πρέπει να επιλέγονται μόνο τα σημεία εκείνα που συνδέονται άμεσα με το θέμα που διερευνάται. Αντίθετα, απαιτείται αναλυτική παρουσίαση όσο το δυνατό περισσότερων συναφών αναφορών (θεωρητικών θέσεων και ερευνητικών ευρημάτων) στο συγκεκριμένο θέμα το οποίο εξετάζει η ΔΕ, έτσι ώστε να παρουσιαστεί με ολοκληρωμένο τρόπο η συλλογιστική πάνω στην οποία στηρίζεται η έρευνα και τα ερευνητικά ερωτήματα και να γίνει στη συνέχεια ο σχολιασμός των ευρημάτων της.

Είναι σημαντικό:

(α) να παρουσιάζονται στο τμήμα αυτό όσο το δυνατόν πιο πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα (από πρωτογενείς και όχι δευτερογενείς πηγές, κατά το δυνατόν περισσότερο),

(β) να χρησιμοποιείται βιβλιογραφία, ελληνική και ξενόγλωσση (η ανασκόπηση και χρήση διεθνούς βιβλιογραφίας είναι απαραίτητη σε κάθε ΔΕ μεταπτυχιακού επιπέδου) και να παρουσιάζονται με τον κατάλληλο τρόπο οι βιβλιογραφικές παραπομπές (βλ. Γενικές οδηγίες σύνταξης βιβλιογραφικών παραπομπών & αναφορών)⁴,

(γ) να υπάρχει σαφής δομή των ενοτήτων της και

(δ) καθετί που παρουσιάζεται στην ανασκόπηση να εξυπηρετεί έναν και μόνο σκοπό: την οικοδόμηση ενός συνεκτικού συλλογισμού που θα οδηγεί-στην παρουσίαση των ερευνητικών στόχων και στην διατύπωση των ερευνητικών υποθέσεων.

Επίσης, τα επιχειρήματα που παρουσιάζονται στο εισαγωγικό μέρος θα χρησιμοποιηθούν και στο καταληκτικό κεφάλαιο. Κατά τη Συζήτηση των ευρημάτων της έρευνας, τα οποία θα έχουν προηγουμένως παρουσιαστεί.

Η έκταση του θεωρητικού μέρους δεν αναμένεται να υπερβαίνει το 1/3 της συνολικής εργασίας.

---

⁴ Το κείμενο που τιτλοφορείται «Γενικές οδηγίες σύνταξης βιβλιογραφικών παραπομπών & αναφορών» εστάλη το Δεκέμβριο του 2012 σε όλους/ες τους/τις φοιτητές/τριες του Μεταπτυχιακού Προγράμματος "Σπουδές στην Εκπαίδευση" του ΕΑΠ.

Στόχος – Ερευνητικά
Ερωτήματα –
Ερευνητικές Υποθέσεις

Η ανασκόπηση της συναφούς με το θέμα βιβλιογραφίας ολοκληρώνεται με τη διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων ή/και των ερευνητικών υποθέσεων (= υποθέτουμε ότι συμβαίνει το Χ και προσπαθούμε να επιβεβαιώσουμε την υπόθεσή μας). Οι υποθέσεις τίθενται κατ' αντιστοιχία με τα ερωτήματα –επιμέρους στόχους της έρευνάς μας. Η σαφής διατύπωσή τους είναι σημαντική διότι δείχνει το τι ακριβώς θα αναζητηθεί στη συγκεκριμένη έρευνα. Με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα (ή τις ερευνητικές υποθέσεις), τα οποία εμπεριέχουν και τις κεντρικές έννοιες που διαπραγματεύεται η ΔΕ, θα πρέπει να επιλεγούν η μεθοδολογική προσέγγιση που θα υιοθετηθεί, τα εργαλεία της έρευνας, με τα οποία θα γίνει η συλλογή και στη συνέχεια η ανάλυση των δεδομένων. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης θα δώσουν απαντήσεις στις ερευνητικές αυτές απορίες. Όλη η έρευνα λοιπόν υφάινεται γύρω από τα ερευνητικά ερωτήματα/ερευνητικές υποθέσεις που θα διατυπωθούν.

Σημείωση: Προσοχή στον αριθμό των ερευνητικών ερωτημάτων. Τα ερωτήματα διατυπώνονται με βάση έναν αριθμό μεταβλητών, αξόνων ή ερωτήσεων. Κατά συνέπεια, όσο περισσότερα τα ερωτήματα τόσο πιο πολλές μεταβλητές απαιτούνται και ο κριτικός συνδυασμός και σχολιασμός τους γίνεται εξαιρετικά πολύπλοκος.

ΜΕΘΟΔΟΣ

Συνοψίζει το “πώς” διεξήχθη η έρευνα. Με άλλα λόγια, παρέχει πληροφορίες στον αναγνώστη για τον ακριβή τρόπο με τον οποίο διενεργήθηκε η έρευνα. Αναφέρεται και τεκμηριώνεται η επιλεχθείσα προσέγγιση (π.χ. ποσοτική ή ποιοτική προσέγγιση ή συνδυασμός τους, εφαρμογή πειραματικού ή άλλου σχεδίου έρευνας κτλ).

Περιγράφονται αναλυτικά και με σαφήνεια οι φάσεις διεξαγωγής της και κάθε στοιχείο που χρησιμοποιήθηκε με τόσες λεπτομέρειες όσες θα χρειαζόνταν κάποιος άλλος ερευνητής προκειμένου να επαναλάβει την έρευνα σε περίπτωση που κάποιος το θελήσει. Τόσο στο κεφάλαιο της Μεθόδου όσο και σε εκείνο των Αποτελεσμάτων προβλέπεται ένας συγκεκριμένος τρόπος παρουσίασης των πληροφοριών, τον οποίο όλοι οι ερευνητές ανά τον κόσμο ακολουθούν με συνέπεια.

Χωρίζεται συνήθως στις ακόλουθες υποενότητες (η ορολογία μπορεί να διαφέρει ανάλογα με το σχέδιο έρευνας

και τη γενική επιστημολογική προσέγγιση) με τη συγκεκριμένη σειρά:

Συμμετέχοντες (Δείγμα)

Στην ενότητα αυτή, πέραν της αναφοράς στον πληθυσμό της έρευνας, δίνονται αναλυτικές πληροφορίες για τους συμμετέχοντες, οι οποίες βοηθούν τον αναγνώστη να κατανοήσει τα χαρακτηριστικά του δείγματος (π.χ. πλήθος, φύλο, ηλικία, και λοιπές πληροφορίες κοινωνικο-δημογραφικού κυρίως περιεχομένου). Επίσης, περιγράφεται το πώς επελέγησαν τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα (η δειγματοληπτική μέθοδος που εφαρμόστηκε, δηλ. εάν υπήρξαν συγκεκριμένα κριτήρια επιλογής των συμμετεχόντων) και ο τρόπος με τον οποίο αυτοί/ές εντάχθηκαν σε ομάδες (εφόσον συνέβη κάτι τέτοιο). Αναφέρεται επίσης αν κάποια άτομα αποχώρησαν κατά τη διάρκεια της έρευνας και σε περίπτωση που η έρευνα πραγματοποιήθηκε με ερωτηματολόγιο πόσα ερωτηματολόγια επιστράφηκαν αναπάντητα ή/και δεν επιστράφηκαν στον ερευνητή.

Σημείωση: ο όρος «Υποκείμενα» συναντάται κατά κύριο λόγο σε έρευνες με πειραματικό σχέδιο.

Εργαλεία (ή Υλικό ή Τεχνική Συλλογής Δεδομένων)

Στην ενότητα αυτή περιγράφονται τα εργαλεία (όχι ο τρόπος) που χρησιμοποιήθηκαν για την υλοποίηση της έρευνας. Ανάλογα με την ερευνητική μέθοδο που έχει επιλεγεί, περιγράφεται με συντομία το υλικό της έρευνας (κλείδες παρατήρησης, οδηγοί συνέντευξης, ψυχομετρικές κλίμακες ή ερωτηματολόγια κ.λπ., εργαλεία συλλογής δεδομένων τα οποία κατασκευάστηκαν, προσαρμόστηκαν και στη συνέχεια χορηγήθηκαν και πληροφορίες για την αξιοπιστία των μετρήσεων και την εγκυρότητά τους). Η περιγραφή αυτή αποσκοπεί στο να αιτιολογήσει και ενδυναμώσει την απόφαση του ερευνητή για την χρήση τους. Αναλυτική παρουσίαση του κάθε εργαλείου δίδεται σε αντίστοιχο παράρτημα.

Ερευνητική διαδικασία

Περιγράφεται αναλυτικά, βήμα προς βήμα, χρονικά και με σαφήνεια ο τρόπος διεξαγωγής της έρευνας για την συγκέντρωση των δεδομένων και ο τρόπος με τον οποίο ο/η φοιτητής/τρια προσέγγισε τους συμμετέχοντες. Έτσι, περιλαμβάνονται στοιχεία όπως η δομή της έρευνας και

πληροφορίες για τις συνθήκες, τις ανεξάρτητες και εξαρτημένες μεταβλητές και το πειραματικό σχέδιο (αν πρόκειται για πειραματική μελέτη), τότε πραγματοποιήθηκε η έρευνα, πού πραγματοποιήθηκε, πόσα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν με τον Χ τρόπο σε Χ ομάδες και πόσα επιστράφηκαν συμπληρωμένα, εάν έχετε κάνει συνέντευξη πόσο χρόνο διήρκησε κτλ.

Στην ενότητα αυτή αναφέρονται με ακρίβεια οι οδηγίες που δόθηκαν στους συμμετέχοντες κατά την εκπόνηση της έρευνας. Αναφέρεται επίσης ο χώρος όπου πραγματοποιήθηκε η έρευνα και ο τρόπος χορήγησης των ερευνητικών εργαλείων, χωρίς όμως υπερβολή στην αναφορά λεπτομερειών (π.χ. τι καιρό έκανε όταν διενεργούσατε την έρευνα), εκτός εάν αυτό έχει άμεση σχέση με την έρευνα.

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ο τρόπος/η μέθοδος που εφαρμόστηκε για την επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων (στην περίπτωση εφαρμογής ποιοτικής ανάλυσης θα πρέπει να αναφέρεται συγκεκριμένα το είδος της ανάλυσης (θεματική, θεμελιωμένη ανάλυση, ανάλυση λόγου) και να περιγράφονται τα στάδια της ανάλυσης. Είναι, επίσης, απαραίτητο να συζητηθεί η εγκυρότητα και αξιοπιστία των μετρήσεων της έρευνας: Πώς εξασφαλίστηκαν στη συγκεκριμένη έρευνα; Ποια μέτρα ελήφθησαν; Ποια κενά υπάρχουν; Ποιοι περιορισμοί ισχύουν και πώς αντιμετωπίστηκαν;

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Παρουσιάζονται τα αποτελέσματα/ευρήματα που προέκυψαν από την ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν κατά την έρευνα (χειρισμοί δεδομένων, στατιστικές αναλύσεις). Αναφέρονται αριθμητικά ευρήματα στατιστικών αναλύσεων ή μοτίβα/σχήματα αλληλεπιδράσεων και αυτούσια αποσπάσματα ή γενικές τάσεις και παρατηρήσεις από ποιοτικά δεδομένα.

Η ενότητα έχει ενημερωτικό χαρακτήρα με τη χρήση πινάκων και σχημάτων (κυκλικά διαγράμματα [«πίτες»], ραβδογράμματα [«μπάρες»] κτλ.), όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο (βλ. Παράρτημα 2). Κάθε Πίνακας ή Σχήμα πρέπει να είναι αριθμημένα (ξεχωριστή αρίθμηση για τους Πίνακες και τα Σχήματα/Διαγράμματα) και να παραπέμπονται μέσα στο κείμενο. Η κεφαλίδα κάθε πίνακα και η λεζάντα κάθε σχήματος πρέπει να είναι συνοπτική, αλλά να έχει νοηματική αυτοτέλεια, ώστε διαβάζοντάς την να καταλαβαίνει αμέσως ο αναγνώστης τι παρουσιάζει ο

συγκεκριμένος πίνακας/γράφημα. Η κεφαλίδα στους Πίνακες τοποθετείται συνήθως στο επάνω μέρος, με κανονική γραμματοσειρά, ενώ στα Γραφήματα, τοποθετείται στο κάτω μέρος, με πλάγια γραμματοσειρά.

Οι πληροφορίες που παρουσιάζονται στους πίνακες δεν πρέπει να επαναλαμβάνονται και στο κείμενο εκτός κι αν πρόκειται για σημαντικό στοιχείο-εύρημα.

Στην περίπτωση που τα στοιχεία του σχήματος ή του πίνακα τα παίρνει ο/η φοιτητής/τρια από κάποια άλλη πηγή θα πρέπει να αναφέρεται κάτω από το σχήμα ή τον πίνακα η πηγή [Πηγή: Συγγραφέας, Έτος].

Σημείωση: Αποτελεί «κακή πρακτική» η αντιγραφή των πινάκων που εξάγει το στατιστικό πρόγραμμα SPSS και η επικόλλησή τους στο κείμενο. Οι Πίνακες θα πρέπει να αναδομηθούν με βάση το συμβατικό τρόπο δόμησης Πινάκων όπως προβλέπεται στο σύστημα APA (βλ. Παράρτημα 2).

Στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων, προηγούνται οι πληροφορίες που προκύπτουν από εφαρμογή περιγραφικής στατιστικής ανάλυσης (μέσοι όροι, τυπικές αποκλίσεις, ποσοστά) και έπονται της επαγωγικής (εφαρμογή στατιστικών κριτηρίων/τεστ). Όσον αφορά την επαγωγική στατιστική πρέπει να δικαιολογείται η επιλογή του στατιστικού τεστ/κριτηρίου (π.χ., αν δηλαδή αναφέρεται σε διαφορά ή συνάφεια, στον αριθμό των συνθηκών ή ομάδων ανάλυσης, στο επίπεδο μέτρησης ή/και τον τύπο του πειραματικού σχεδίου εφόσον έχει χρησιμοποιηθεί) και να γίνεται αναφορά στην τιμή του στατιστικού κριτηρίου και το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας. Αν απορρίπτεται η ερευνητική υπόθεση, πρέπει να υποδεικνύεται τι σημαίνει κάτι τέτοιο. Προσπαθήστε να τονίσετε το νόημα του στατιστικού τεστ που χρησιμοποιείτε, δηλαδή να περιγράψετε τι είναι αυτό που ελέγχετε και τι θα σήμαινε για τις εκάστοτε μεταβλητές να είναι στατιστικά σημαντικές.

Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται με μια λογική σειρά η οποία, συνήθως, καθορίζεται από τη σειρά διατύπωσης των ερευνητικών ερωτημάτων/υποθέσεων της μελέτης.

Οι αριθμοί που παρουσιάζονται, συνήθως στρογγυλοποιούνται στο δεύτερο δεκαδικό ψηφίο.

Λέξεις και όροι που υπονοούν αιτιότητα (π.χ. μια συνθήκη ή κατάσταση κτλ. που προκάλεσε μια συμπεριφορά) χρησιμοποιούνται μόνο στις περιπτώσεις πειραματικής έρευνας. Επίσης, αναφερόμαστε σε ανεξάρτητες και

εξαρτημένες μεταβλητές μόνο όταν διερευνούμε αιτιώδεις σχέσεις. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις ερευνητικού σχεδίου μπορείτε να κάνετε λόγο για την ύπαρξη σχέσης ανάμεσα σε μεταβλητές (συμμεταβολή).

Εάν τα αποτελέσματα προέρχονται από εφαρμογή ποιοτικής ανάλυσης (π.χ. ημι-δομημένη συνέντευξη με θεματική ανάλυση) τότε στην αρχή κάθε θεματικής θα πρέπει να αναγράφονται με σαφήνεια οι κατηγορίες που αναδείχτηκαν από την ανάλυση. Έπειτα, κάθε μια από αυτές τις κατηγορίες θα πρέπει να αναπτύσσεται παρουσιάζοντας τα κεντρικά μοτίβα που αναδείχτηκαν. Κάθε μοτίβο θα πρέπει να ακολουθείται και από ένα ενδεικτικό απόσπασμα από τα πρωτόκολλα των συνεντεύξεων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι το τμήμα της ΔΕ όπου επιχειρείται η ερμηνεία των ευρημάτων της έρευνας και συνήθως ξεκινά με μια αναφορά στα ερευνητικά ερωτήματα ή/και τις υποθέσεις και παρουσίαση των αντίστοιχων βασικών ευρημάτων (χωρίς τη χρήση στατιστικών δεικτών ή άλλων αριθμητικών στοιχείων). Ο ερευνητής πρέπει να θέσει τα αποτελέσματα αφενός στο θεωρητικό πλαίσιο, που παρουσιάζεται στο αρχικό θεωρητικό τμήμα/κεφάλαιο και, αφετέρου, σε σχέση με τα ευρήματα της συναφούς ερευνητικής βιβλιογραφίας (βλ. ενότητα *Βιβλιογραφική ανασκόπηση*) ώστε να αναδειχτούν συμφωνίες ή διαφορές ανάμεσα στα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας και στα αποτελέσματα άλλων ερευνητών. Ερωτήματα που καθοδηγούν το περιεχόμενο της ενότητας αυτής είναι: Πώς εξηγούνται τα ευρήματα της έρευνας; Ήταν αναμενόμενα ή όχι; Τι έχουν βρει ή τι έχουν 'πει' οι άλλοι ερευνητές που έχουν μελετήσει το ίδιο θέμα;

Κατά τη συζήτηση των ευρημάτων, ο συγγραφέας θα πρέπει να σταθεί κριτικά απέναντι στις μεθοδολογικές επιλογές του και να παρουσιάσει τους τυχόν περιορισμούς της έρευνάς του. Δηλαδή, σε σχέση πάντα με την μεθοδολογική αυστηρότητα που όφειλε ο συγγραφέας να τηρήσει, τα αποτελέσματά του είναι γενικεύσιμα; Με πόση ασφάλεια; Σε ποιον πληθυσμό;

Πρέπει να συζητηθούν επίσης η σημασία και οι προεκτάσεις των ευρημάτων. Διατυπώνονται ερευνητικές και θεωρητικές προτάσεις που προέκυψαν από τα αποτελέσματα της έρευνας και οι προεκτάσεις/επιπτώσεις της σε τομείς άμεσου ενδιαφέροντος καθώς και ερωτήματα προς περαιτέρω διερεύνηση (*πρακτικές και θεωρητικές*

εφαρμογές των ευρημάτων).

Σημείωση: Κατά την προετοιμασία αυτής της ενότητας μπορεί να γίνει μια αναθεώρηση του θεωρητικού μέρους της εργασίας σας. Για παράδειγμα, αν στο θεωρητικό κεφάλαιο δεν έγινε αναφορά σε διαστάσεις που ανέδειξαν τα αποτελέσματα της έρευνας, απαιτείται το θεωρητικό μέρος να αναθεωρηθεί προκειμένου να συμπεριληφθούν και οι διαστάσεις αυτές (π.χ. να προσθέσετε κάποια ενότητα στο Θεωρητικό Μέρος ή να ενισχύσετε τις υπάρχουσες αν διαπιστώσετε ότι δεν παραθέτετε κάποιο διακριτό θεωρητικό πλαίσιο που να σας επιτρέπει να ερμηνεύσετε τα δικά σας ευρήματα ή, σε άλλη περίπτωση, να έχετε συμπεριλάβει μέρη που δεν χρησιμοποιείτε καθόλου για να σχολιάσετε/ συζητήσετε/ερμηνεύσετε τα ευρήματά σας).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Κάθε αναφορά σε γεγονότα και απόψεις που προέρχεται από εξωτερικές πηγές (βιβλία, περιοδικά, ηλεκτρονικά αρχεία, βάσεις δεδομένων, προσωπικές συνεντεύξεις, εφημερίδες, τηλεόραση, έντυπα, κτλ.) πρέπει να επισημαίνεται, τόσο μέσα στο κείμενο ως ενδοκειμενική παραπομπή (in text citation) όσο και στις βιβλιογραφικές αναφορές (references) [θα αναφέρονται μόνο οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για την εκπόνηση της Δ.Ε. και παραπέμπονται μέσα στο κείμενο], στο τέλος της Δ.Ε. Η αναφορά στις πηγές διασφαλίζει τα πνευματικά δικαιώματα των συγγραφέων και δηλώνει την υιοθέτηση των αρχών της επιστημονικής δεοντολογίας (βλ. Παράρτημα 3). Ο αναγνώστης θα πρέπει να μπορεί να ελέγξει τα πλήρη στοιχεία μιας παραπομπής, ανατρέχοντας στο τμήμα των Βιβλιογραφικών Αναφορών στο τέλος της εργασίας.

Σύμφωνα με σύστημα APA που υιοθετείται στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα "Σπουδές στην Εκπαίδευση"⁵, οποιαδήποτε παραπομπή στις πηγές γίνεται μέσα σε ένα επιστημονικό κείμενο, συνοδεύεται απαραίτητως από το όνομα του/της συγγραφέα και τη χρονολογία δημοσίευσης

---

⁵ Στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος "Σπουδές στην Εκπαίδευση" χρησιμοποιείται το σύστημα APA (βλ. *Εγχειρίδιο Συγγραφής Επιστημονικών Εργασιών της Αμερικανικής Ψυχολογικής Εταιρείας* - Publication Manual of the American Psychological Association – APA) (6^η έκδ.), όπως αποφασίστηκε από την Επιτροπή Προγράμματος Σπουδών.

Βλ. σχετικά το κείμενο που τιτλοφορείται «Γενικές οδηγίες σύνταξης βιβλιογραφικών παραπομπών & αναφορών» και το οποίο εστάλη τον Δεκέμβριο 2012 σε όλους/ες τους/τις φοιτητές/τριες του μεταπτυχιακού προγράμματος.

του συγκεκριμένου κειμένου σε παρένθεση (συγγραφέας/εις, έτος δημοσίευσης της βιβλιογραφικής πηγής). Οι βιβλιογραφικές παραπομπές μπορεί να περιλαμβάνουν και τον αριθμό της σελίδας αναφοράς της πηγής σύμφωνα με ορισμένους κανόνες.

Οι συγγραφείς τους οποίους επικαλείστε πρέπει να αναφέρονται στο τέλος της εργασίας με αλφαβητική σειρά με βάση το αρχικό γράμμα του ονόματος πρώτου συγγραφέα χωρίς άλλα διακριτικά στοιχεία (π.χ. bullets ή αρίθμηση). Στην περίπτωση που στη βιβλιογραφία σας περιλαμβάνονται και αναφορές σε ξένα συγγράμματα, είναι δυνατόν να χωριστούν σε ελληνικές και ξενόγλωσσες αναφορές.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παρουσιάζεται οποιοδήποτε πληροφοριακό υλικό το οποίο δεν ήταν δυνατό να ενταχθεί οργανικά στο κυρίως μέρος της μελέτης, αλλά βοηθά τον αναγνώστη να έχει πλήρη εικόνα της έρευνας όπως, για παράδειγμα, τα εργαλεία της έρευνας όπως ερωτηματολόγια, πρωτόκολλα παρατηρήσεων κτλ).

Η χρήση τους πρέπει να είναι σε όσο το δυνατό μικρότερη κλίμακα. Όλα τα παρατήματα αριθμούνται, καθένα εμφανίζεται σε νέα σελίδα, έχουν πλήρη τίτλο, και γίνονται ενδοκειμενικές παραπομπές τους.

Δήλωση γνησιότητας της εργασίας

Στο τέλος της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας θα πρέπει να αναφέρεται ενυπόγραφα το ακόλουθο κείμενο: *«Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον».*

Παράρτημα 1

Ορισμένα στοιχεία για τη γλωσσική επιμέλεια του κειμένου⁶

Η γλώσσα της ΔΕ θα πρέπει να είναι απλή και περιεκτική, χωρίς μεγάλες προτάσεις, ενώ ιδιαίτερο βάρος πρέπει να δίνετε στην επιχειρηματολογία και την επιστημονική τεκμηρίωση των απόψεων που εκθέτετε.

Ειδικότερα, στη ΔΕ σας καλό είναι να δώσετε ιδιαίτερη προσοχή στα ακόλουθα στοιχεία:

- Αφήνετε πάντα ένα κενό (space) μετά τα σημεία στίξης και μην «κολλάτε» τις λέξεις μεταξύ τους.
- Οι παράγραφοι δηλώνονται με τη χρήση μιας «Εσοχής» (tab).
- Αποφεύγετε τις μεγάλες προτάσεις. Έχετε πάντα κατά νου το απλουστευμένο συντακτικό σχήμα «υποκείμενο-ρήμα αντικείμενο» και προσπαθείτε να μην παρεμβάλλετε μακροσκελείς δευτερεύουσες προτάσεις. Διατυπώνετε τις σκέψεις σας με τρόπο κατά το δυνατόν απλό, κατανοητό και συγχρόνως μεστό, σε σύντομες και εννοιολογικά σαφείς προτάσεις.
- Επιχειρείτε εύλογο χωρισμό των παραγράφων. Μην ξεχνάτε ότι κάθε παράγραφος αντιστοιχεί σε ένα πλήρες νοηματικό σύνολο και αποτελείται από τις απαραίτητες προτάσεις. Είναι λάθος να σχηματίζετε υπερβολικά σύντομες παραγράφων (και μάλιστα διαδοχικών) που στερούνται ανάπτυξης.
- Μην ξεχνάτε ότι ένα επιστημονικό κείμενο δεν πρέπει να είναι απλώς περιγραφικό. Είναι σκόπιμο να αναλύετε τα ζητήματα που προκύπτουν από τη μελέτη σας, να διατυπώνετε και τις δικές σας, κριτικές, απόψεις και να συνδέετε κατά το δυνατόν τα βιβλιογραφικά δεδομένα με τις συναφείς εμπειρίες σας.
- Ανάλογα με τον επιστημονικό κλάδο και τη Θ.Ε. στην οποία εκπονείτε τη ΔΕ σας και σύμφωνα με τις οδηγίες του επιβλέποντα καθηγητή σας, θα πρέπει να ακολουθείτε συγκεκριμένο τρόπο χειρισμού της γλώσσας και σύνταξης των προτάσεων. Γενικά, θα πρέπει να γνωρίζετε πότε να χρησιμοποιείτε το Α' Ενικό ή το Α' Πληθυντικό πρόσωπο, την απρόσωπη έκφραση και την Παθητική Φωνή. Σε κάθε περίπτωση, να θυμάστε ότι η χρήση της ενεργητικής φωνής σας δίνει μεγαλύτερη ευχέρεια και ευκινησία στην έκφρασή σας, ενώ η χρήση της παθητικής φωνής και των απρόσωπων εκφράσεων, όπου είναι απαραίτητη, απαιτεί μεγάλη προσοχή ώστε το κείμενό σας να είναι εύκολα αναγνώσιμο.
- Αποφεύγετε επίσης τους αδόκιμους τύπους της καθαρεύουσας και τους βερμπαλισμούς. Γράφετε απλά και χρησιμοποιείτε γλωσσικούς τύπους που σας είναι πιο οικείοι, τους οποίους θα μπορείτε και να χειριστείτε καλύτερα.
- Αν το κείμενό σας περιλαμβάνει αφήγηση στο παρελθόν, χρειάζεται να προσέχετε τη χρήση των παρελθοντικών χρόνων (αόριστου και παρατατικού): γενικά, αποφύγετε τον (πιο λογοτεχνικό) ιστορικό Ενεστώτα.
- Στην ακαδημαϊκή γραφή, συνιστάται ιδιαίτερη προσοχή στο σεβασμό της ισότητας των δύο φύλων και στην αποφυγή σεξιστικών εκφράσεων. Έτσι, π.χ. μπορούμε να μιλάμε για "τις/τους πελάτισσες/-τες" μιας υπηρεσίας ή για "τις/τους ερωτηθείσες/-έντες". Το όφελος και η δύναμη του μηνύματος που περνά μέσα από ένα τέτοιο

---

⁶ Το Παράρτημα 1 "Ορισμένα στοιχεία για τη γλωσσική επιμέλεια του κειμένου" συντάχθηκε από τον Επικ. Καθ. Γ. Ξυδόπουλο.

κείμενο είναι στοιχεία πολύ σημαντικότερα από τον παραπάνω κόπο κατά την πληκτρολόγηση.

- Συχνά είναι και τα προβλήματα που προκαλεί η χρήση του μονοτονικού συστήματος. Μην παραλείπετε να ακολουθείτε τους κανόνες του. Στο μονοτονικό σύστημα, οι μονοσύλλαβες λέξεις δεν τονίζονται. Μία από τις πιο συχνές εξαιρέσεις αποτελούν τα ερωτηματικά "πού" και "πώς", που τονίζονται προκειμένου να ξεχωρίζουν από τους όμοιους τους συνδέσμους ή αντωνυμίες. Προσοχή όμως: το ερωτηματικό τι δεν τονίζεται ποτέ, αφού δεν υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης με άλλον όμοιο τύπο.
- Τέλος, για το τελικό "νι" (ν) της αιτιατικής πτώσης στα άρθρα, που συχνά προβληματίζει, σας υπενθυμίζουμε ότι διατηρείται μόνο όταν η επόμενη λέξη αρχίζει με φωνήεν ή με ένα από τα σύμφωνα κ, π, τ, ξ και ψ. Επίσης το τελικό "ν" διατηρείται πάντα στην προσωπική αντωνυμία του τρίτου προσώπου αυτόν, τον, καθώς και στο τροπικό επίρρημα "σαν".
- Για περισσότερες συμβουλές ορθής χρήσης της γλώσσας στο γραπτό λόγο μπορείτε να βρείτε σε βιβλία όπως τα ακόλουθα:
  - Ιορδανίδου, Α. (Επιμ.) (1999). *Οδηγός της νεοελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Πατάκης.
  - Παπαζαφείρη, Ι. (1994). *Λάθη στη χρήση της γλώσσας μας*. Αθήνα: Σμίλη.

Παράρτημα 2. Σχήματα και Πίνακες

Βασικοί κανόνες παρουσίασης τους σύμφωνα με το σύστημα APA⁷

Σχήματα

- Τα σχήματα, τα διαγράμματα, τα σχέδια, τα γραφήματα πρέπει να είναι ενσωματωμένα στο κείμενο. Τα σχέδια είναι σκόπιμο να έχουν σχεδιαστεί σε υπολογιστή με κάποιο λογισμικό πρόγραμμα. Για όλες αυτές τις απεικονίσεις να χρησιμοποιείται πάντα η λέξη **Σχήμα** και να γράφεται παντού ολόκληρη.
- Η λεζάντα του Σχήματος πρέπει να είναι τοποθετημένη ακριβώς κάτω από το Σχήμα, χωρίς κενό διάστημα μεταξύ λεζάντας και Σχήματος και χωρίς καμία εσοχή κειμένου (παράδειγμα: Σχήμα 1. Λεζάντα...).
- Στο κείμενο η λέξη Σχήμα πρέπει να γράφεται παντού ολόκληρη και το πρώτο γράμμα της λέξης Σχήμα να είναι πάντα κεφαλαίο.

Πίνακες

- Οι πίνακες και τα σχήματα δεν πρέπει να επαναλαμβάνουν τις ίδιες πληροφορίες ή ό,τι υπάρχει σε μορφή κειμένου.
- Αν τα δεδομένα είναι λιγοστά, είναι προτιμότερο να τα συμπεριλάβουμε στο κείμενο παρά να χρησιμοποιήσουμε πίνακα.
- Όλοι οι πίνακες αριθμούνται (παράδειγμα: Πίνακας 1. Τίτλος...) και γίνεται παραπομπή τους μέσα στο κείμενο. Στο κείμενο η λέξη Πίνακας πρέπει να γράφεται παντού ολόκληρη και το πρώτο γράμμα της λέξης Πίνακα να είναι πάντα κεφαλαίο.
- Κάθε πίνακας θα πρέπει να έχει μια λεζάντα η οποία πρέπει να είναι τοποθετημένη ακριβώς πάνω από τον Πίνακα, χωρίς κενό διάστημα μεταξύ λεζάντας και Πίνακα και χωρίς εσοχή κειμένου, σε πλάγια γραφή.
- Χρησιμοποιούνται μόνο οριζόντιες γραμμές για τον διαχωρισμό των πληροφοριών και διπλό διάστημα. Στο σύστημα APA ΔΕΝ χρησιμοποιούνται κάθετες γραμμές για τη διαμόρφωση των πινάκων.
- Κάθε στήλη πρέπει να έχει τη δική της κεφαλίδα (heading). Χρησιμοποιούνται συντομογραφίες στατιστικών όρων (π.χ. M, SD κτλ.) χωρίς άλλη εξήγηση. Ωστόσο όροι που δεν χρησιμοποιούνται συχνά εξηγούνται με υποσημειώσεις κάτω ακριβώς από τον πίνακα. Αυτό σημαίνει ότι δεν μεταφέρεται (copy-paste) στο κείμενο αυτούσιο το αποτέλεσμα ενός προγράμματος στατιστικής ανάλυσης δεδομένων (π.χ. SPSS) αλλά παρουσιάζεται σε πίνακα κατάλληλα διαμορφωμένο με βάση το συγκεκριμένο σύστημα.

---

⁷ Βλ. Nicol, A.A.M., & Pexman, P.M. (2011). *Presenting your findings – A practical guide for creating tables* (An educational guide based on the Publication Manual of the A.P.A., 6th ed.). Washington, DC: American Psychological Association.

Βασική δομή του Πίνακα

Πίνακας χ.

Τίτλος

Επικεφαλίδα	Επικεφαλίδα στήλης	Επικεφαλίδα στήλης	Επικεφαλίδα στήλης
Σειρά 1	xxx	xxx	xx.x
Σειρά 2	xxx	xxx	xx.x
Σειρά 3	xxx	xxx	xx.x
Σειρά 4	xxxx	xxxx	

Παραδείγματα:

Πίνακας 1.

Κατανομή του δείγματος (N= 175) ως προς τα κοινωνικά-δημογραφικά του χαρακτηριστικά

Μεταβλητές	n	%
Αριθμός παιδιών στην οικογένεια		
1 παιδί	17	9.8
2 παιδιά	108	62.4
3 παιδιά	37	21.4
4+ παιδιά	11	6,4
Εκπαίδευση μητέρας		
έως 9 έτη σπουδών	36	20.8
Β/βάθμια ή ΜεταΒ/βάθμια εκπαίδευση	75	43.4
Γ/βάθμια εκπαίδευση	62	35.8

Πίνακας 2.

Χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων (N = 1022)

Χαρακτηριστικά	μ.ό.*	τ.α.
Ηλικία μητέρας κατά την περίοδο της έρευνας	37.12	8.21
Ηλικία μητέρας κατά την έναρξη της άδειας μητρότητας	32.33	4.13
Έτη εκπαίδευσης	15.34	3.04
Ετήσιο εισόδημα (€)	22500	11400

* Εναλλακτικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί το σύμβολο M και SD

Ειδικοί τύποι πινάκων

Έλεγχος χ^2

	Ομάδα 1		Ομάδα 2		χ^2	p
	n	%	n	%		
Συνθήκη Α	xx	xx	xx	xx	xx.xx	<.xxx
Συνθήκη Β	xx	xx	xx	xx	xx.xx	<.xx

Σύγκριση 2 μέσων όρων – t-test

	Ομάδα 1		Ομάδα 2		t	p	Dohen's d^8
	M	SD	M	SD			
Μεταβλητή 1	x.xx	x.xx	x.xx	x.xx	-x.xx**	xxx	x.xx
Μεταβλητή 2	x.xx	x.xx	x.xx	x.xx	-x.xx*	xxx	x.xx

* = $p < .01$, ** = $p < .001$.

Πίνακας συσχέτισης

Μέτρηση	Μεταβλητή 1	Μεταβλητή 2	Μεταβλητή 3	Μεταβλητή 4	Μεταβλητή 5
Μεταβλητή 1	—				
Μεταβλητή 2	.xx*	—			
Μεταβλητή 3	.xx	.xx	—		
Μεταβλητή 4	.xx**	.xx	.xx	—	
Μεταβλητή 5	.xx	.xx**	.xx	.xx	—
Μεταβλητή 6	.xx**	.xx	.xx	.xx	.xx

* = $p < .01$, ** = $p < .001$

Ανάλυση διακύμανσης με ένα παράγοντα (One-way ANOVA)

	df	SS	MS	F	p	η^2
Μεταξύ των ομάδων (Between)	x	xx.xx	xx.xx	x.xx	.xxx	.xx
Εντός ομάδων (Within)	xx	xxx.xx	xx.xx			
Σύνολο	xxx	xxx.xx				

⁸Τα τελευταία χρόνια απαιτείται, πέρα από την αναφορά του αποτελέσματος του επαγωγικού κριτηρίου (στατιστικό τεστ) και της στατιστικής του σημαντικότητας, και η αναφορά του "μεγέθους επίδρασης" του (effect size) όπως είναι ο συντελεστής d του Cohen, ο συντελεστής η^2 κ.ά.

Ανάλυση διακύμανσης με δύο παράγοντες (Two-way ANOVA)

Μέτρηση	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>P</i>	η^2
(A) Μεταβλητή 1	x	x.xx	x.xx	x.xx	.xxx*	.xx
(B) Μεταβλητή 2	x	x.xx	x.xx	x.xx	.xxx	.xx
A x B	x	x.xx	x.xx	x.xx	.xxx	.xx
Error	xx					

Ανάλυση παλινδρόμησης

	B	SE B	β
Μεταβλητή 1	-x.xx	x.xx	-.xx
Μεταβλητή 2	x.xx	x.xx	.xx
Μεταβλητή 3	x.xx	x.xx	.xx
Μεταβλητή 4	x.xx	x.xx	-.xx

$R^2 = .xx$, $F_{(x, xxx)} = x.xx$, $p < .xxx$

Παράρτημα 3 Αποφυγή της λογοκλοπής⁹

Λογοκλοπή, όπως δηλώνει και ο όρος, είναι η κλοπή των γραπτών και των ιδεών από άλλους (δηλ. της πνευματικής τους περιουσίας). Η λογοκλοπή στοιχειοθετείται από τη στιγμή που κανείς ισχυρίζεται ή φαίνεται να ισχυρίζεται ότι αυτά που γράφει είναι δικά του ενώ στην πραγματικότητα ανήκουν σε άλλον.

- Στην **εκούσια λογοκλοπή** κανείς αντιγράφει εν γνώσει του και ηθελημένα αυτούσια μέρη ενός κειμένου που ανήκει σε άλλον και τα παρουσιάζει ως δικά του για να απατήσει αυτόν που θα διαβάσει το κείμενό του και κατ' επέκταση να καρπωθεί τα οφέλη που συνδέονται με κάτι τέτοιο (π.χ. βαθμός, ακαδημαϊκή αναγνώριση κ.τ.λ.).
- Στην **ακούσια λογοκλοπή** κανείς, λόγω απειρίας ή άγνοιας, αντιγράφει μέρη ενός κειμένου χωρίς να αναφέρει την πηγή του. Η ακούσια λογοκλοπή βεβαίως μπορεί να κριθεί με επιείκεια μόνο σε πρωτοετείς προπτυχιακούς φοιτητές και όχι σε ανώτερου έτους φοιτητές, μεταπτυχιακούς φοιτητές ή επαγγελματίες.

Η λογοκλοπή μπορεί να συμβεί με έναν από τους παρακάτω τρόπους (ή σε συνδυασμό):

1. αντιγράφοντας από σημειώσεις που προέρχονται από ανάγνωση ενός κειμένου,
2. παραφράζοντας μέρη κειμένου (δηλ. αλλάζοντας τη σύνταξη, αλλάζοντας κάποιες λέξεις κ.τ.λ.),
3. γράφοντας αυτό που διαβάσαμε με δικά μας λόγια χωρίς βιβλιογραφική παραπομπή,
4. αντιγράφοντας από σημειώσεις παραδόσεων χωρίς να αναγνωρίζεται ότι μια διάλεξη μπορεί να προέρχεται από ένα βιβλίο.

Η λογοκλοπή μπορεί να αποφευχθεί αν ακολουθήσουμε τις παρακάτω τεχνικές:

1. Δηλώνουμε τη βιβλιογραφική παραπομπή για ό,τι γράφουμε εκτός απ' αυτά που θεωρούνται κοινότοπη γνώση (π.χ. η Αγγλική είναι αγγλοσαξονική/γερμανική γλώσσα).
2. Δηλώνουμε ακριβώς τη σελίδα απ' όπου προέρχεται η ιδέα ή το στοιχείο που αναφέρουμε.
3. Δεν κάνουμε την περίληψη των όσων διαβάζουμε αλλά σημειώνουμε τα κεντρικά σημεία και τα τιτλοφορούμε ώστε στη συνέχεια να μπορούμε να τα αναπτύξουμε με δικά μας λόγια.
4. Εάν χρειάζεται να αναφέρουμε αυτολεξεί αυτό που διαβάζουμε τότε το βάζουμε σε εισαγωγικά και αναφέρουμε σαφώς τη σελίδα και την πηγή μας.
5. Χρησιμοποιούμε δικά μας παραδείγματα βάσει αυτών που χρησιμοποιεί η πηγή μας και αν χρειάζεται να χρησιμοποιήσουμε τα ίδια αναφέρουμε την πηγή μας.

---

⁹ Το Παράρτημα 3 "Αποφυγή της λογοκλοπής" συντάχθηκε από τον Επικ. Καθ. Γ. Ξυδόπουλο.

BIBΛIOΓPAΦIA

- Bell, J. (2007). *Πώς να συντάξετε μια επιστημονική εργασία. Οδηγός ερευνητικής μεθοδολογίας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Hart, C. (2005). *Doing a literature review*. London: Sage Publication Ltd.
- Howard, K., & Sharp, J. A. (2003). *Η επιστημονική μελέτη. Οδηγός σχεδιασμού και διαχείρισης πανεπιστημιακών ερευνητικών εργασιών* (Μτφ.: Β. Νταλάκου). Αθήνα: Gutenberg.
- McCarthy, R. (2004). *D 845. Research methods dissertation in social sciences. Study guide*. London: The Open University.
- Ανδρεαδάκης, Ν., & Βάμβουκας, Μ. (2005). *Οδηγός για την εκπόνηση και τη σύνταξη γραπτής ερευνητικής εργασίας* (σεμιναριακής, πτυχιακής, διπλωματικής). Αθήνα: Ατραπός.
- Ζαφειρόπουλος, Κ. (2005). *Πώς γίνεται μια επιστημονική εργασία; Επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών*. Αθήνα: Κριτική.
- Θεοφιλίδης, Χ. (1995). *Η συγγραφή της επιστημονικής εργασίας*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μπέλλας, Θρ. (1998). *Δομή και γραφή της επιστημονικής εργασίας. Με βάση την εμπειρική παιδαγωγική έρευνα* (για υποψήφιους μεταπτυχιακών). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Σταμέλος, Γ., & Δακοπούλου, Α. (2007). *Η διατριβή στις κοινωνικές επιστήμες: Από το σχεδιασμό στην υλοποίηση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Τσαούσης, Δ. Γ. (2002). *Εισαγωγή στις πανεπιστημιακές σπουδές. Σύντομος οδηγός του πρωτοετή φοιτητή*. Αθήνα: Gutenberg.
- Χατζηνικήτα, Β., & Ραβάνης, Κ. (2010). Συγγραφή άρθρου για δημοσίευση. Στο Μ. Ζεμπύλας, Π. Κενδέου, & Α. Μιχαηλίδου (Επιμ.), *Προχωρημένες Μέθοδοι Εκπαιδευτικής Έρευνας* (σελ. 723-794). Κύπρος: Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου.